

Haarlemse Stadskweektuin verrijkt met een natuurrijke tuin

Peter Bulsing

In de eerste maanden van dit jaar hebben de leerlingen van groep 8 van de Haarlemse basisschool De Ark een natuurrijke tuin aangelegd in de gemeentelijke Stadskweektuin. Zo'n project is voor de Oaselezers niet nieuw. Maar wij zijn hierover zo enthousiast dat wij er graag verslag van doen.

Een plan werd een project

Eind 2005 ontstond het plan om de Haarlemse Stadskweektuin, waarin het natuur- en milieucentrum gevestigd is, te verrijken met een natuurrijke tuin, ontworpen en aangelegd door kinderen. De Haarlemse basisschool De Ark werd gevraagd naar hun interesse in het project. Deze school ligt in de nabijheid van de Stadskweektuin en doet al decen-

nia lang met veel plezier mee aan het schooltuinwerk. De leerkrachten en de leerlingen van (toen nog) groep 7 waren direct enthousiast. Dan is er een plan, een school en een plek, maar... nog geen benoemdigheden. De bedoeling was om zoveel mogelijk oude materialen te gebruiken. Een aanhangwagen vol met verweerde dakpannen, enkele grote platen hout en zaagrestanten

werden beschikbaar gesteld door bedrijven in de regio. Pallets met oude klinkers, kinderhoofdjes en tegels kwamen van de gemeentelijke werf. De Stadskweektuin zelf leverde stronken, bamboe, takken, plantenstro en een deel van de beplanting. De rest van het groen en de aanschaf van nieuwe materialen werden mogelijk gemaakt dankzij de financiële ondersteuning van twee sponsors. Dan is het plan plotseling een project geworden.

Aan de slag

Het voorgenomen gebruik en het gewenste karakter zijn doorgaans bepalend voor de inrichting van een ruimte. Van een natuurlijke tuin zijn de dieren de hoofdgebruikers en dus horen zij in grote mate het karakter te bepalen. Het moet een plek zijn waar ze naar toe willen komen om te foerageren of zich graag willen vestigen. De mens is een medegebruiker. Deze opdracht kregen de kinderen mee.

Met honing trek je geen beren naar een Nederlandse stadstuin, dus het doel van de opdracht kende zijn beperkingen. Daarom brachten de leerlingen van De Ark in februari 2006 een bezoek aan de Stadskweektuin om op zoek te gaan naar de dieren die daar leven en om te onderzoeken welke beestjes mogelijk te lokken zijn. Wellicht een wonderlijk tijdstip voor zo'n educatieve rondwandeling, maar niets is minder waar. De kale bomen tonen dan immers de nesten van en de nestkasten voor de vogels die in de tuin broeden, tussen en onder het geval-

len blad is nog aardig wat bodemleven actief en vlinderpoppen liggen daar te wachten op het voorjaar. Heggenmusjes en roodborstjes spitten het blad om op zoek naar iets eetbaars en merels, groenlingen en koolmeesjes snoepen dan nog van de inmiddels schaarse zaden en besen. De kinderen mochten een vluchtige blik werpen in de ruimtes waar salamanders en kikkers jaarlijks hun winterslaap houden en hen werd verteld dat ergens in de tuin een egel lag te snurken. Met al deze informatie en met materiaal uit de mediatheek van het natuur- en milieucentrum gingen de scholieren in groepjes aan de slag. Elk groepje nam een diergroep of -soort als uitgangspunt voor het maken van een

deelontwerp. Aan het ontwerpen ging eerst nog een studie naar de leefgewoontes van de gekozen dieren vooraf. Onderzocht werd in wat voor een biotoop ze leven, wat ze eten, of ze dag- of nachtactief zijn, of ze holen of nesten maken en zo ja waarin, en wie hun predators zijn. Al deze informatie is immers van belang om een tuin te kunnen maken waar de dieren graag komen. Zo werden stukjes tuin ontworpen voor vlinders, vleermuizen, vogels, amfibieën, egels, spinnen en andere kleine dieren.

Van deelontwerpen naar een totaalontwerp

Voor de zomervakantie van 2006 werden de deelontwerpen en de

Het bruggetje over de vijver

voorstudies bij het natuur- en milieucentrum afgegeven. De beheerder van de Stadskweektuin heeft van al deze tekeningen een totaalontwerp gemaakt. Centraal ligt de vijver voor de amfibieën en andere waterdieren. Hieromheen een vlindertuin en grondkeringen van gestapelde stenen en dakpannen met verstoppelplekjes voor vele kleine beestjes. Tussen en onder de beplanting zijn twee egelwoningen gesitueerd en een grote kleine beestjeswand vormt het einde van de tuin. De beplanting bestaat vooral uit drachtplanten voor bijen en hommels, en soorten die na de bloei zaden of bessen dragen die interessant zijn voor vogels. De vijver wordt overbrugd en een vlonder biedt gelegenheid om schaatsenrijdertjes, waterjuffers en bootsmannetjes te observeren. Drie banken nodigen de bezoekers uit om in alle rust van de dieren en het groen te genieten. De verharding van de paden bestaat uit houtsnippers of in mozaïek gelegde fragmenten van klinkers, bakstenen en ander duurzaam materiaal. Ter verfraaiing van de tuin heeft een Haarlems metaalbewerkingsbedrijf een beeld van vijf vliegende zwaluwen geschonken. Deze vogels lijken

over de beplanting te scheren en zijn de eerste permanente bewoners.

De realisatie

Met de realisatie moest gewacht worden tot de natuur in rust was. Mede daardoor kon er pas in januari 2007 begonnen worden met de aanleg. De eerste klus was het machinaal graven van de vijver door een medewerker van de gemeente. Kort daarna gingen de kinderen aan de slag. Twee keer per week werd er een middag hard gewerkt. De gymnastieklessen konden overgeslagen worden. Er werd gegraven, gekruid, gezaagd, geboord, gestapeld, gestraat, geplant, getimmerd, geklommen, gesjouwd, geschoffeld en geharkt. Door zoveel mogelijk van klus te wisselen heeft elk kind wel aan elk onderdeel meegedaan. Aan het tuinieren ging steeds een werkbespreking en -verdeling vooraf en na de gedane arbeid werd er gezamenlijk warme chocolademelk gedronken. De inzet van de kinderen was groot en dat werd goeddeels veroorzaakt door het enthousiasme van de begeleiding. Eén leerling voelde zich een beetje te stoer om een tuin te maken voor beestjes en deed nogal eens ongeïnteresseerd.

De burgemeester krijgt uitleg over het project

Met stoere klussen hielden we hem binnen boord. Die desinteresse was trouwens een beetje gespeeld want tussen de werkdagen door betrapten wij hem wel eens tijdens een extra bezoek aan de tuin in wording! Om de leerlingen met volledige aandacht aan het tuinieren te houden duurden de werkbezoeken niet langer dan anderhalf uur. Enkele werkdagen vielen uit door het slechte weer (storm, sneeuw en hevige regenval). Toch werd in drie maanden tijd een tuin gemaakt die er wezen mag.

Officiële opening

Op woensdag 23 mei 2007 is de tuin officieel geopend door Bernt Schneiders, de burgemeester van Haarlem. Hij werd bij het toegangshek van de Stadskweektuin ontvangen door twee leerlingen, die hem naar de expositieruimte van het Natuur- en Milieucentrum Ter Kleef brachten. Daar was een tentoonstelling ingericht over het project. Twee andere leerlingen informeerden hem aan de hand van de studies, de ontwerpen en vele foto's over het gehele project. Na een kop koffie werd de burgemeester door enkele kinderen naar de natuurrijke tuin gebracht. Daar hield hij een toespraak waarin

hij alle jonge tuinmannen en -vrouwen complimenteerde met het resultaat. Zijn slotzin 'Haarlem is een heel mooi stukje groen rijker' werd onderbroken door het gekwaak van een groene kikker. Als openingshandeling plantte hij vervolgens met de leerlingen de laatste planten in de tuin. Tot slot kregen alle kinderen een herinneringscertificaat en een vlinderstruikje voor in de tuin of op het balkon.

Het was fantastisch

De medewerkers en vrijwilligers van het Natuur- en Milieucentrum Ter Kleef kijken terug op een fantastisch project. Samen met de kinderen is er hard gewerkt, waarbij steeds aan de dieren werd gedacht. Het werk werd af en toe onderbroken om over natuuronderwerpen te praten. Zo troffen de kinderen in een elzenstronk de rups van de wilgenhoutvlinder aan. Een mooie aanleiding om iedereen te vertellen over dit bijzondere dier waarvan de rups de

Een bruine kikker, een van de eerste bewoners

De rups van de wilgenhoutvlinder

Luisteren naar de toespraak van de burgemeester

grootste is van onze inheemse vlin-
dersoorten.
Nog voor de voltooiing van de tuin
werden de eerste bewoners gesigna-
leerd, zoals de groene kikker, de
bruine kikker en de kleine watersala-
mander. Vliegende en kruipende
insecten kwamen nog eerder en kort
na de opening werden in de kleine
beestjeswand al de eerste eitjes
gelegd door metselbijtjes.

Het is jammer dat het een eenmalig
project moet blijven. Maar met de

opgedane ervaringen kunnen wij nu
Haarlemse scholen enthousiasme-
ren voor en adviseren over de aanleg
van een vergelijkbare tuin naast de
school.

Peter Bulsing is adviseur
natuur- en milieueducatie bij
Natuur- en Milieucentrum Ter
Kleef, Haarlem
Kleverlaan 9, 2023 JC Haarlem
Tel: 023-5115059

De grote kleine beestjeswand